

ŽEBŘÍK SDÍLENÍ MOCI PŘI VYJEDNÁVÁNÍ OBSAHU VÝUKY

Participace, aktivní podíl na procesu, začíná tím, že účastníci a účastnice plně chápou smysl dané činnosti, smysl daného obsahu výuky. Čím více ho pak sami* y utvářejí, tím více proces učení považují za svůj. Základním předpokladem je partnerský přístup mezi dospělými a dětmi. Vyučující hledá způsoby, jak sdílet moc s žactvem. Aby se vám lépe přemýšlelo o tom, jak se ke společnému domlouvání obsahu výuky posouvat, nabízíme vám „žebřík sdílení moci“, adaptovaný z původního „žebříku participace“.

Chceme vychovávat aktivní mladé lidi, kteří se zajímají o svět kolem sebe a dokáží v něm s porozuměním něco dělat. Sebedůvěra a schopnosti, kterých je k tomu potřeba, se však budují postupně. Chceme proto, aby škola byla prostorem, v němž si děti trénují uplatňování svého vlivu, posilují důvěru v to, že mohou ovlivňovat věci, které se jich týkají. Dobrým začátkem je, když mohou působit na výuku tak, aby odpovídala jejich potřebám a zájmům.

O žebříku

Metaforu žebříku vytvořil Sherry Arnstein jako nástroj analýzy občanské participace. Pro téma participace mladých lidí formuloval jednotlivé kategorie Roger Hart ve své eseji pro UNESCO. Každý stupeň odpovídá míře vlivu, kterou má člověk na výsledek nějakého procesu. Stoupání po žebříku ukazuje vizi zvyšování míry účasti na věcech veřejných, v našem případě na plánování výuky.

Jednotlivé stupně neurčují míru správnosti, protože v různém kontextu se hodí různá míra participace. Původní žebřík jsme adaptovali* y pro účely sdílení míry moci při domlouvání obsahu výuky.

A proč na nejvyšší páté příčce oproti očekávání není samostatná volba dětí, ale stojí tam dětmi iniciované téma v dialogu s dospělými? Protože vedle samostatnosti a sebedůvěry stojí jako důležitá demokratická hodnota otevřenost a dialog jako předpoklad skutečného partnerství.

Jak žebřík použít?

Spolu s dalšími kolegy a kolegyněmi si namalujte na zemi čáru, která bude představovat míru možnosti dětí ovlivňovat výuku. Na začátek každá* ý z vás čistě podle subjektivního odhadu umístěte na čáru lísteček se svojí značkou, podle toho, jaký prostor měly děti s vámi vyjednávat zaměření a proces poslední hodiny, měsíce či pololetí, a navzájem si zdůvodněte, proč jste je kam umístili* y.

Potom představte žebřík a ve skupinkách projděte jednotlivé stupně žebříku.

Odpovězte si na následující otázky:

Jaký stupeň odpovídá míře toho, jaký dávám prostor žákům a žačkám ovlivnit obsah výuky? V jakém měřítku? (Plán na celý rok, v rámci konkrétní hodiny?)

Co by se muselo změnit, abych se posunul* a do vyšších pater?

7. Téma přichází od dětí, ty vtáhnou do rozhodování o volbě tématu a práci s ním vyučující.**PŘÍKLAD**

Žáci*ky

„Když se bavíme o Jižní Americe, já jsem viděla v televizi film o Amazonském pralesi kde ukazovali, jak moc se ho v poslední době vykácelo a že tam taky často hoří.“

„Jo. A prezident Brazílie prý to kácení podporuje. To nechápu.“

„Taky tam prý kvůli tomu protestovali domorodci, co v tom pralesi žijou.“

„Co si o tom myslíte, paní učitelko? To trochu souvisí s tím, o čem jsme si povídali v občance, ne? Neměli bychom se tomu taky věnovat a probrat kromě těch geografických informací taky tohle?“

POPIS

Mladí lidé formulují otázky a témata, která chtějí zkoumat, rozhodování je sdíleno s dospělými. Tento postup zplnomocňuje mladé lidi, ale zároveň jim umožňuje učit se z životních zkušeností a vědomostí dospělých. Na procesu se podílejí společně.

6. Téma přichází od žáků*ůň, samy si volí, jak s ním pracují.**PŘÍKLAD**

Žáci/žákyně:

„Když se bavíme o Jižní Americe, já jsem viděla v televizi film o Amazonském pralesi kde ukazovali, jak moc se ho v poslední době vykácelo a že tam taky často hoří.“

„Jo. A prezident Brazílie prý to kácení podporuje. To nechápu.“

„Taky tam prý kvůli tomu protestovali domorodci, co v tom pralesi žijou.“

„To by mě taky zajímalo. Mohli bysme si pustit ten pořad a pak to prodiskutovat.“

„A někdo by si na to téma mohl připravit prezentaci, tu jak ji máme každý udělat jednu za pololetí“.

Vyučující:

„Dobře. To zní jako dobrý nápad. Příští hodinu si pustíme kousek filmu. Pomůžete mi najít ten, který jste mysleli? Kdo si vezme prezentaci?“

POPIS

Tento krok nastane, když mladí lidé iniciují a vedou své zkoumání a učení, role dospělého je formou motivační či mentorskou. Mladí*é odpovídají za proces.

5. Nápad na téma přichází od vyučující, žáci*ky spolurozhodují o tom, zda a jak s ním budou pracovat.**PŘÍKLAD**

Vyučující:

„Protože jsme se v minulých hodinách věnovali Jižní Americe, mohli bychom se tento týden detailněji věnovat Amazonskému pralesu. Rozkládá se totiž na velkém území a zasahuje do 9 zemí, ale hlavně je označován za tzv. zelené plíce planety. Co na to říkáte? Co jste o Amazonii slyšeli a co by vás zajímalo? Máte nějaké nápady, jak bychom mohli téma uchopit?“

Žáci*ky

„Jak rychle ubývá a proč tam tak často hoří?“

„Máme právo do toho Brazílii mluvit, když jsme si vlastní lesy vykáceli?“

„Proč je prales tak významný pro klima?“

Vyučující:

„Máme na to jenom dvě hodiny, pojd'me se domluvit, kolik byste chtěli věnovat, které otázky. Můžeme změřit míru zájmu o jednotlivé otázky.“

POPIS

Dospělí nabídnou téma, ale rozhodují společně s mladými lidmi. Děti hrají významnou úlohu v rozhodovacím procesu.

4. Žáci*ky jsou o výběru tématu informováni a radí.**PŘÍKLAD**

Vyučující:

„Tento týden se budeme věnovat Amazonskému pralesu. Na téma máme dvě vyučovací hodiny. Máte nějaké konkrétní otázky, které bychom v rámci tohoto tématu určitě měli probrat?“

Žáci*ky nabízejí otázky.

Vyučující:

„Díky, něco z toho vyberu.“

POPIS

Dospělí iniciují téma ale mladí lidé jsou přizváni, aby přicházeli s podněty, vyučující rady zváží a rozhodne.

3. Žáci*ky dostávají informace, s jakým tématem a jak se bude pracovat .**PŘÍKLAD**

„Otevřete si učebnici na stránce 165, kde začíná část o Amazonském pralese. Vaším cílem pro tuto hodinu bude si zapamatovat pár základních informací a čísel, protože prales má významnou roli pro celou planetu a ovlivňuje nás všechny. Současně budete mít možnost využít své porozumění fyzikálním zákonitostem. “

POPIS

Mladí lidé jsou informováni, čím se budou zabývat a s jakým vzděláacím záměrem. Vyučující se snaží najít spojení tématu s životy žactva.

2. Žáci*ky dostávají instrukce, co mají dělat.**PŘÍKLAD**

Pedagožka:

„Otevřete si učebnici na stránce 165, kde začíná část o Amazonském pralese. Vaším cílem pro tuto hodinu bude si zapamatovat pár základních informací a čísel o tomto zajímavém tématu.“

POPIS

Pedagožka přistupuje k žákům a žačkám jako k objektům, kterým říká, co mají dělat.

1. Falešný vliv**PŘÍKLAD**

Vyučující si v pololetí vyžádá zpětnou vazbu na svůj předmět. Nic z toho, s čím žáci a žačky přijdou však nezohlední.

popis

Zdá se, že mladí lidé mají slovo, ale ve skutečnosti mají malou či vůbec žádnou možnost ovlivnit, co budou dělat nebo jak budou participovat. Vyučující se ptá, ale ve skutečnosti neposlouchají, co děti opravdu říkají. Může to vést k demotivaci dětí přicházet s podněty.